

Den Haag

020

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan: de Gemeenteraad

Datum
17 juli 2018

Onderwerp
Evaluatie gemeenteraadsverkiezing en raadgevend referendum 2018

Ons kenmerk
rm-PBS/2018.104
RIS300291
Contactpersoon
Gerjan Wilkens
Dienst
Publiekszaken
Afdeling
KCC / Verkiezingen
Telefoonnummer
14070
E-mailadres
gerjan.wilkens@denhaag.nl

Geachte leden van de gemeenteraad

Op 21 maart 2018 vonden in Den Haag de gemeenteraadsverkiezing en de stemming voor het raadgevend referendum over de nieuwe Wet op de inlichtingen en veiligheidsdiensten (Wiv) plaats. Voor het raadgevend referendum mochten Nederlanders in het buitenland ook hun stem uitbrengen. De gemeente Den Haag is verantwoordelijk voor de organisatie van verkiezingen en referenda voor Nederlanders in het buitenland.

De gemeenteraadsverkiezing en het raadgevend referendum zijn succesvol verlopen. In deze brief geven we een toelichting op de voorbereidingen en het verloop van de verkiezingsdag. Daarnaast gaan we in op de verbeterpunten die zijn geïmplementeerd na de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2017.

Kandidaatstelling

Om politieke partijen zo goed mogelijk voor te bereiden op de kandidaatstelling voor de gemeenteraadsverkiezingen heeft unit Verkiezingen in december 2017 een aantal workshops georganiseerd. Daarnaast hebben politieke partijen de gelegenheid gekregen tot voorinlevering van de documenten. Nagenoeg alle partijen hebben gebruik gemaakt van deze service. Mede door de workshops en de voorinlevering verliep de kandidaatstelling goed en hebben alle partijen die een kandidatenlijst hebben ingeleverd ook deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezing.

Kiesgerechtigdheid en opkomst

Om te mogen stemmen voor de gemeenteraadsverkiezing moest een kiezer woonachtig zijn in Den Haag, 18 jaar of ouder zijn, de Nederlandse nationaliteit of de nationaliteit van een EU-lidstaat bezitten of anderszins minimaal 5 jaar aaneengesloten legaal in Nederland woonachtig zijn. Voor de gemeenteraadsverkiezing 2018 waren in totaal 409.444 Hagenaars kiesgerechtigd waarvan 196.715 Hagenaars hun stem hebben uitgebracht; een opkomstpercentage van 48,04%.

Om te mogen stemmen bij het raadgevend referendum moest een Hagenaar 18 jaar of ouder zijn en de Nederlandse nationaliteit bezitten. In totaal waren 350.893 Hagenaars kiesgerechtigd waarvan 175.529 hun stem hebben uitgebracht; een opkomstpercentage van 50,02%.

De voorlopige uitslag hebben we gepresenteerd op de uitslagenavond. Deze uitslag was gebaseerd op getelde stemmen door 98% van de stembureaus. De voorlopige uitslag en zetelverdeling weken daardoor af van de definitieve uitslag, waarin ook de stemmen van de overige 2% van de stembureaus zijn verwerkt.

Meer informatie over de opkomst en uitslagen in Den Haag per stadsdeel, wijk en stembureau is te vinden op de *infographics* op uitslagen.denhaag.nl.

Stembureaus in Den Haag

Voor de gemeenteraadsverkiezing en het raadgevend referendum kon de Haagse kiezer zijn of haar stem uitbrengen op een van de 271 stembureaus in Den Haag, waaronder op een aantal speciale locaties zoals een nachtstembureau in café De Boterwaag, Hotel des Indes, het stembureau in lijn 11, de Caballero Fabriek en het Gemeentemuseum Den Haag. Daarnaast waren er vier pop-up stembureaus die gedurende de dag 12 relatief kleine woonzorgcentra aandeden zodat de bewoners in hun eigen huis hun stem konden uitbrengen. Om jongeren te motiveren hun stem uit te brengen zijn twee antieke Haagse stadsbussen ingericht als stembureau en deze bussen hebben verschillende onderwijsinstellingen aangedaan.

Anders dan bij voorgaande verkiezingen waren de stembureaus op de stations Den Haag Centraal en Den Haag Hollands Spoor al om 6.30 uur geopend zodat Haagse forenzen al een uur eerder hun stem hebben kunnen uitbrengen. Hier is veelvuldig gebruik van gemaakt.

Voorzieningen voor blinden en slechtzienden

In de vorm van een proef zijn acht Haagse stembureaus – één per stadsdeel - uitgerust met speciale voorzieningen waarmee blinden en slechtzienden zo zelfstandig mogelijk hun stem hebben kunnen uitbrengen. De voorzieningen bestaan uit stemhulpstukken (een mal waarin het stembiljet kan worden gelegd), een soundbox waarmee de kiezer gesproken uitleg krijgt over het gebruik van het stemhulpstuk, tactiele geleidelijnen en tactiele aanwijzingen op de stembus. Deze voorzieningen hebben we ontwikkeld in nauwe samenwerking met belangenorganisatie Voorall, de gemeente Utrechtse Heuvelrug en de Oogvereniging.

In totaal hebben 26 kiezers gebruik gemaakt van deze voorzieningen. Zowel de kiezers als de belangenorganisaties zijn erg tevreden over de inzet en het gebruik van de genoemde voorzieningen. We vinden het zeer belangrijk dat ook blinde en slechtziende kiezers zelfstandig hun stem kunnen uitbrengen. Daarom zullen we ook bij volgende verkiezingen één of meerdere speciale stembureaus inrichten met deze voorzieningen. Daarnaast gaan we fors inzetten op voorlichting en promotie onder de doelgroep.

Stembureauleden

Bij de voorbereiding op de gemeenteraadsverkiezing en het raadgevend referendum 2018 hebben we een aantal veranderingen doorgevoerd in het proces van het werven en inzetten van stembureauleden. Zo hebben we er voor gekozen voorzitters te selecteren op basis van competenties, middels een online assessment. Voorheen deden we dit op basis van ervaring. Daarnaast hebben we naast de al bestaande shiftwissel voor de stembureauleden er nu ook gekozen voor een shiftwissel voor (plaatsvervangend) voorzitters. Ook konden stembureauleden zich voor het eerst zelf inschrijven voor een functie op het stembureau via een nieuwe website. De website bood de deelnemers de mogelijkheid direct een stembureau locatie en functie te kiezen.

Deze veranderingen zijn goed bevallen. Er bleek voldoende animo te zijn voor de functie van (plaatsvervangend) voorzitter, het aanmeldproces is voor zowel de deelnemers als de organisatie efficiënter geworden. Daarnaast hoefden voorzitters door de shiftwissel minder uren te werken (gemiddeld acht uur in plaats van zestien uur) waardoor er halverwege de dag een nieuwe ploeg voorzitters met frisse energie begon aan het coördineren van het tellen van de stemmen en het berekenen van de uitslag.

Stembiljetten

Tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2017 was er een tijdelijk tekort aan stembiljetten op een aantal Haagse stembureaus. Bij de gemeenteraadsverkiezing en het raadgevend referendum zijn daarom stembiljetten ingekocht voor een opkomst van 160% van de kiesgerechtigden. Het merendeel van de stembiljetten was op de stembureaus aanwezig. De overige stembiljetten lagen op centrale plekken in de stadsdelen zodat indien nodig snel en efficiënt bijgeleverd kon worden. Met behulp van de StembureauApp hebben we de voorraden gemonitord en hebben we – daar waar nodig – tijdig nieuwe stembiljetten geleverd op de stembureaus.

Kiezers buiten Nederland

Alle Nederlanders van 18 jaar of ouder mochten stemmen bij het raadgevend referendum 2018; dit geldt ook voor alle Nederlanders woonachtig in het buitenland. De gemeente Den Haag is verantwoordelijk voor de organisatie van het raadgevend referendum voor Nederlanders in het buitenland.

Per 1 april 2017 is de Kieswet gewijzigd voor Nederlanders in het buitenland. Waar deze groep kiezers zich voorheen nog per verkiezing of referendum steeds opnieuw bij de gemeente Den Haag moesten registreren, hoeven zij dit voortaan nog maar eenmalig te doen; de zogenoemde permanente registratie. Tot dusver hebben meer dan 600.000 Nederlanders in het buitenland een uitnodiging gekregen voor opname van hun gegevens in deze permanente registratie. Hiervan hebben 59.807 kiezers zich tijdig geregistreerd en daarom hebben we de stembescheiden voor deze Nederlandse kiezers in het buitenland ruim van te voren kunnen versturen (op 25 januari 2018).

De meeste kiezers buiten Nederland hebben gekozen voor de mogelijkheid om per brief te stemmen (55.889). Dit doen zij door de door ons toegestuurde documenten (briefstembewijs en retourenveloppen) samen met een ingevuld stembiljet op te sturen naar een briefstembureau in de regio of naar het briefstembureau in Den Haag. Van de geregistreerde briefstemmers hebben uiteindelijk 25.857 hun stem uitgebracht. Dit is meer dan het Oekraïne referendum in 2016, waarbij 11.804 kiezers in het buitenland per brief hebben gestemd.

Anders dan bij de Tweede Kamerverkiezing 2017 hebben we bij het raadgevend referendum 2018 nagenoeg geen klachten vanuit het buitenland gehad over niet ontvangen stembescheiden. Dit neemt niet weg dat we blijven inzetten op een duurzame verbetering van het stemproces voor Nederlanders in het buitenland. Denk hierbij aan de mogelijkheid om het briefstembewijs digitaal aan te bieden, het verzenden van het briefstembewijs per koerier en het vervangen van het vervangende briefstembewijs voor een duplicaat briefstembewijs. Over deze duurzame innovaties zijn we in gesprek met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het college van burgemeester en wethouders,
de secretaris de burgemeester

Peter Hennephof

Pauline Krikke